

Björnen är vaken!

Professor Torbjörn Fagerström, ekolog, och Docent Jens Sundström, växtfysiolog, polemiserar mot vårt debattinlägg om den nya genredigeringstekniken CRISPR ("gensaxen") och dess tillämpning. I sak är vi alla överens: **det är tillämpningar av nya teknologier som skall bedömas ur ett etiskt, juridiskt, humanistiskt och politiskt perspektiv, inte tekniken i sig**; eller som författarna skriver med hänsyn till den tidigare och besläktade GMO-debatten: "det är grödornas egenskaper, inte vilken teknik som använts, som är relevant". Med en sådan utgångspunkt kan samhället fatta regulatoriska beslut som är meningsfulla och som håller över tid. Det sistnämnda är särskilt viktigt i vårt tidevarv där den tekniska utvecklingen sker i en rasande fart.

Vi håller med om att det finns frågeställningar som är specifika för växtförädling och vi respekterar självklart den erfarenhet författarna har av att debattera GMO-frågan. Vi kan dock inte ansluta oss till författarnas "tveksam(het) till om just en bred samhällelig debatt är en framkomlig väg". Även om man, vad gäller GM-grödor, "lagt manken till för att få till en öppen diskussion" men att "misslyckandet varit totalt" måste inte all ansträngning till ett större samtal förkastas. Att man diskuterar är en sak; *hur* man diskuterar är en annan. Här kan vi lära oss mycket av GMO-debatten. En formulering som "En meningsfull debatt förutsätter nämligen ansvarstagande debattörer som i grunden strävar mot samma mål" finner vi problematisk. Den implicerar att debattörer, särskilt om de har en uppfattning som avviker från vår egen, inte skulle vara ansvarstagande och även okunniga. Tidigare forskning vi gjort pekar på att utbildning är central för en meningsfull debatt. Mer kunskap om en teknologi är inte liktydigt med att debattörer strävar mot samma mål. Istället bör man fråga: varför målen är olika och vilka utgångspunkter har man då de sätts? Att allvarligt försöka förstå varandras utgångspunkter är en bra start på en debatt. I motsats till Fagerström och Sundström menar vi att en debatt är särskilt angelägen om man inte har samma målsättning eller utgångspunkt. I ett demokratiskt samhälle strävar vi efter lösningar som det stora flertalet kan acceptera. Författarna skriver att "det är meningslöst att diskutera en ansvarsfull tillämpning av en teknik om den man diskuterar med har som utgångspunkt att tekniken bör förbjudas oavsett tillämpning och oavsett vilka vetenskapliga fakta som presenteras". Vi vill hävda att det är än viktigare, för oss som forskare, att ta just en sådan debatt med individer, som inte vill eller kan ta intryck av vetenskapliga fakta. Det är inte bara vetenskapliga fakta som avgör ens inställning till ny teknik. Att tro att mängden vetenskapliga fakta ensamt övertygar är i det närmaste naivt. Fagerström och Sundström skriver vidare att "Alternativet är att forskarsamhället inte alls bjuder in till bred debatt". Vi anser inte att detta är en godtagbar lösning när samsyn i etiska, juridiska, politiska eller existentiella frågor saknas.

Vi som verkar inom akademien sitter på en pall med tre ben: vi skall **forska, undervisa** och **interagera med samhället**. Sistnämnda är den så kallade tredje uppgiften. Om vi underlåter att ta en debatt i samhället, för att vi tycker att deltagarna är okunniga, är vi ute på djupt vatten; i klarspråk – vi sköter inte vårt arbete. Genom forskning och undervisning skall vi se till att kunskapsläget i viktiga frågor är väl tilltaget och korrekt. Vi måste alltid respektera att människor har olika utgångspunkter för sina värderingar. Det påverkar ens beredvillighet att ta till sig vetenskapliga fakta. Att inte vilja medverka i en debatt, t.ex. för att man anser deltagarna inte är tillräckligt vetenskapligt bevandrade, leder till misstro mot forskarsamfundet: forskarna sitter i sitt elfenbenstorn och vill inte befatta sig med

allmänheten. Tilltro till forskarsamfundet fås genom öppenhet och vilja att ta svåra diskussioner. Vi måste också se våra egna begränsningar här. En expert på biologin bakom genredigering blir inte per automatik en auktoritet på frågor kring etiskt användande av denna teknik. Att diskutera med allmänheten (vilken den nu är) och att då respektera denna, de värderingar och den världsbild som finns, är en förutsättning för att bevara tilliten till vetenskapssamhället. Tappar vi samhällets tillit förlorar vi snart också våra möjligheter att bedriva den forskning och undervisning som samhället behöver och vi brinner för. Ett sätt att öka våra möjligheter att bidra konstruktivt till svåra diskussioner är att engagera forskare med olika synsätt och utgångspunkter. I vårt tvärvetenskapliga projekt vid Pufendorfinstitutet på Lunds universitet – CRISPRideas – bryts naturvetenskapliga och medicinska synsätt mot etiska, filosofiska, juridiska och humanistiska synsätt. Det har vidgat våra vyer och stärkt oss i vår uppfattning att det vetenskapliga samfundet kan och skall vara en partner i svåra men viktiga samtal. Björnen har lämnat sitt ide – den är inte farlig, bara man är varlig!

”CRISPRideas” vid Pufendorfinstitutet, Lunds universitet:

Karin Broberg, professor i arbets- och miljömedicin

Ingrid Dunér, doktorand i idéhistoria

Kristofer Hansson, docent i etnologi

Mats Hansson, [professor i molekylär växtbiologi](#)

Johan Jakobsson, professor i medicinsk vetenskap med inriktning mot neurovetenskap

Marcus Järås, docent i experimentell klinisk genetik

Ulf Kristoffersson, docent, medicinsk specialist i klinisk genetik

Hindrik Mulder, professor i ämnesomsättning

Ana Nordberg, biträdande universitetslektor i juridik

Anna Tunlid, docent i idé- och lärdoms historia

Niklas Vareman, PhD, medicinsk etik

Karin Wahlberg, PhD, molekylärbiologi